

ITAMAR ORLEV

BANDIT

TRADUCCIÓ DE L'HEBREU
D'EULÀLIA SARIOLA

BARCELONA 2019 QUADERNS CREMA

TÍTOL ORIGINAL *v'722*

Publicat per
QUADERNS CREMA

Muntaner, 462 - 08006 Barcelona
Tel. 934 144 906 - Fax. 934 636 956
correu@quadernscrema.com
www.quadernscrema.com

© 2015 by Am Oved Publishers Ltd., Tel Aviv
© de la traducció, 2019 by Eulàlia Sariola i Mayol
© d'aquesta edició, 2019 by Quaderns Crema, S. A.

Drets exclusius d'edició en llengua catalana:
Quaderns Crema, S. A.

Il·lustració de la coberta de Leonard Beard

ISBN: 978-84-7727-613-5
DIPÒSIT LEGAL: B. 21850-2019

AIGUADEVIDRE *Gràfica*
QUADERNS CREMA *Composició*
ROMANYÀ-VALLS *Impressió i relligat*

PRIMERA EDICIÓ *octubre de 2019*

Sota les sancions establertes per les lleis,
queden rigorosament prohibides, sense l'autorització
per escrit dels titulars del copyright, la reproducció total o
parcial d'aquesta obra per qualsevol mitjà o procediment mecànic
o electrònic, actual o futur—inclouent-hi les fotocòpies i la difusió
a través d'Internet—, i la distribució d'exemplars d'aquesta
edició mitjançant lloguer o préstec públics.

A la Lian.

¿I com es consolaran l'un a l'altre?
¿Com podrà el pare que s'aferra amb totes dues
mans al coll del seu pare abraçar el seu fill?

HANOCH LEVIN, *La vida dels morts*

PRIMERA PART

Un gran soroll m'arrenca del son profund colpejant-me la cara com un cop de puny i em desperta. Em costa respirar. Obro els ulls. L'habitació està a les fosques. Hi ha una figura negra i borrosa a la porta. Encara noto a la pell de la cara la coïssor del cop que acabo de rebre. El silenci és massa absolut, sinistre. Salto del llit, agafo una barra de ferro que hi tinc a sota i surto volant cap a l'habitació del nen.

Irrompo a la cambra, encenc el llum: el llit és buit i està fet, hi ha algunes joguines per terra, la finestra és oberta. M'enfilo a l'ampit i salto al pati, on regna la calma nocturna. Tanmateix hi distingeixo la figura negra, que apareix i desapareix, emergeix un instant abans d'esvaïr-se un cop més, i li corro al darrere, brandant la barra de ferro. Els músculs, de tan tibats, em fan mal, i per aflixar la tensió pico amb la barra de ferro a terra, a la taula de fusta, a la tanca de pedra; llanço una cadira, tombo el carretó i les plantes, faig caure caixes, andròmines de ferro, trossos de mobles, troncs d'arbre.

Torno volant cap a casa. Corro per les habitacions i vaig encenent els llums. No hi és. La figura negra no hi és. La casa és buida. Se n'ha anat, ha fugit amb el nen. Obro la nevera, agafo una cervesa, la destapo amb les dents perquè el cos encara em tremola tot i els dits no són capaços d'aguantar l'obridor. M'empasso la beguda a grans glopades i m'assossego una mica. Com odio dormir!

Encenc un cigarret. Miro el rellotge: les quatre de la matinada. Ja puc respirar tranquil. Aviat es farà de dia, no cal que torni al llit. Sortiré fora i quan hagi recuperat l'alè em posaré a endreçar el daltabaix que he fet. D'aquí a una

hora començarà a clarejar i la primera llum pintarà una línia clara i fina a l'horitzó. Els primers ocells començaran a piular i la claror suau i consoladora del matí m'acollirà.

—N'estic tipa de viure com un gos—va dir ella—. Jo em mato a treballar pel nen i per tu, i en canvi tu no fas ni de marit ni de pare, ens obligues a viure el teu somni esberlat i no fas més que compadir-te de tu mateix tot el dia.

—Jo rento els plats—vaig mirar de dir en defensa pròpia—i tinc cura del jardí.

—¿Quan has fet feina al jardí, últimament? Sembla un abocador.

—Ara no és la temporada. Estic esperant la primavera.

—¿L'aigüera també espera la primavera?

—No, la nit, rento els plats a la nit.

—Fes el que et sembli, renta els plats a la nit, espera la primavera, però a partir d'ara ho faràs tot sol. No estic disposada a mantenir un paràsit que no fa brot. Que no fa altra cosa que fumar i beure i culpa tothom de la seva frustració.

—Saps que costa guanyar-se la vida amb la meva feina.

—Doncs canvia de feina.

—Però és la meva professió!

—Canvia de professió.

—Ara no puc canviar de professió.

—Doncs almenys fes alguna cosa. Fa anys que en parles i no fas res de res.

—Miro de guanyar diners, però no tinc temps.

—Tampoc no escrius quan en tens, només voltes amb cara de pomes agres. Com a mínim, podries guanyar-te la vida.

—Ho intento. ¿Què vols, que faci de cambrer, ara?

—Ja no vull res de tu—va dir amb veu baixa, ronca, fonda.

Va agafar el nen i se'n va anar. Jo em vaig quedar al pati, des d'on es veu el uadi i les teulades vermelles de les cases del barri construït en el pendent, mirant com el seu cotxe nou, un model del 88 que li havien donat a la feina, rodava cap avall pel camí sinuós i polsós, enfilava la carretera, s'unia a l'escàs corrent de vehicles i desapareixia.

Em vaig quedar una estona palplantat allà. Després vaig entrar a la cuina, em vaig fer un cafè, vaig tornar a sortir al pati i vaig encendre un cigarret. Sol. Com cada dia: ella era a la feina, ell a la guarderia o amb la cangur. No tornaven a casa fins a primera hora de la tarda, plegats, i llavors era ella qui es cuidava del nen, jugava amb ell, li donava el sopar, el banyava, el portava a dormir, mentre jo continuava fent la meva com si ells no hi fossin. De vegades ella em demanava que li portés alguna cosa, per exemple, una tassa de te. De vegades parlava una mica amb ell, li explicava una història divertida o li llegia un conte. Quan, de tant en tant, intentava afegir-me als seus jocs, ella es queixava que era massa bèstia, massa violent, i em renyava dient que ja no érem al barri pobre de Polònia on jo havia crescut i que espantava el nen. Només sortia al pati amb ell els dies de festa, quan ella es quedava al llit fins tard llegint el diari. Ens dedicàvem a jugar a pilota o a llançar pedres als gats que venien a robar-li el menjar al nostre. Cavàvem i plantàvem llavors al jardí, on gairebé mai brotava res. Després, ella es llevava i el portava a casa d'uns amics, de la seva germana o de la seva mare, i jo em quedava sol i respirava alleujat.

Però el silenci que regnava ara al pati i les habitacions de la casa no era d'aquesta mena. Era com si algú hagués aspirat la presència d'ella i la del nen del lloc on havíem viscut plegats tants anys, i el buit que havien deixat l'havien omplert un dolor inesperat i una gran basarda. La nostàlgia no, no encara: feia molt de temps que esperava el moment

que se n'aniria però no sabia que quan ho fes i s'endugués el nen el silenci que deixarien darrere seu m'ofegaria.

Vaig anar a visitar la mare sense avisar-la abans.

—¿Ha passat res?—em va demanar tan bon punt em va veure.

—¿Com ho saps?

—Perquè has vingut per iniciativa pròpia.

—M'ha deixat. Ha agafat el nen i se n'ha anat.

—No em sorprèn gaire. Fa temps que es veia venir—va rumiar un moment i va afegir—. ¿Com anava el sexe?

—Res de l'altre món.

—Doncs millor que se n'hagi anat. Si el sexe va bé, al final tot s'arregla, però si el sexe no rutlla, llavors no hi res a fer.

Vaig passar a la sala. Al bell mig hi havia un cavallet amb una tela on la mare havia fet unes pinzellades gruixudes d'un cap a l'altre. L'olor característica de la pintura a l'oli impregnava la cambra.

—¿Què pintes?—vaig preguntar.

—No és cosa teva—va cridar des de la cuina—. Et pots estalviar les crítiques.

—De debò, mare, això és tot. ¿T'he interromput?

—Sí—va contestar—. Seu. Ara vinc.

Vaig seure. De sobte, em va venir de gust que em convidés a sopar. Ja feia molts anys, de fet des que me n'havia anat de casa, que no cuinava per a mi, i la veritat és que no ho havia trobat a faltar. De vegades, quan veníem de visita, preparava alguna cosa per al nen, i en veure com es barallava amb una carn arrebossada eixarreïda o un tall de carn bullida, recordava com odiava el seu menjar.

La mare va aparèixer a la sala duent una safata amb dues tasses de te i galetes. Vam beure. Era evident que esperava que me n'anés.

—¿Què faràs?—va preguntar.

—No ho sé. Em sembla que el mateix que he fet fins ara.

—¿Veuràs el nen?

—Segur que sí.

Va mirar el rellotge, el cavallet, per la finestra una estona llarga. El vespre començava a enfosquir el firmament i una llum blavenca acoloria l'aire de la sala. La panxa de la mare va començar a rondinar de fam. Vaig esperar que es rendís i em convidés a sopar, que em preparés ni que fos un ou passat per aigua, una torrada, qualsevol cosa, que me la dugués a taula, que segués al meu costat i mirés com m'ho menjava, fins i tot que em preguntés si m'agradava. En canvi, va agafar el telèfon, va trucar a una amiga i hi va xerrar amb veu ben alta. Em mirava d'una manera que deixava clar que el seu paper s'havia acabat i que ja me'n podia anar.

—¿Una truita?—vaig preguntar finalment.

Ella va assentir sense deixar de parlar per telèfon. Me'n vaig anar cap a la cuina i vaig fer una amanida. Vaig treure formatges de la nevera, arengada, un embotit polonès que semblava una mica passat i vaig fer una truita gran per a tots dos amb trossos d'embotit. La mare va menjar en silenci, mirant-me de tant en tant.

—Realment estàs fet una merda—va dir—, des que eres un nen que no em feies una truita.

—Ni tu tampoc a mi.

—Perquè ja te la saps fer.

Havent sopat ens vam fumar plegats un cigarret.

—Aviat serà el teu aniversari—vaig dir.

—¿Quan?—va preguntar esverada.

—D'aquí a uns quants dies.

—Sí—va contestar, i no va afegir res més.

Després me'n vaig anar. A casa m'esperava una nit llarga, fosca i buida, i hi vaig tornar molt neguitós. Vaig seure al pati, vaig destapar una ampolla de cervesa. Trobava a faltar el meu fill, els crits d'alegria, el munt de rialles que venien del lavabo quan la meva dona el banyava, els plors

quan ja estava cansat i així i tot s'entestava a no anar a dormir, lluitant contra la son com si mai pogués tornar si s'hi rendia. Espeternegava, xisclava, feia anar el cap d'un cantó a l'altre mentre la son s'anava emparant del seu cos i ell abaixava la guàrdia a poc a poc. Finalment, com el condemnat que es resigna a la seva mort, deixava que la son el dominés, s'hi lliurava, jo no vaig intentar ajudar-lo mai. Per a la meva dona, tot era clar i palès: hi havia una hora per llevar-se al matí, una hora per dinar, una hora per banyar-se i una altra per anar a dormir. No li feien cap impressió els gemecs i els crits que el despertaven enmig d'un malson: el nen està cansat, li cal dormir, no sap què li va bé. Però jo també odio dormir a causa dels malsons horribles que oblidó tan bon punt em desperto.

Primera nit sense la meva dona i el nen. Els estels semblaven apagats i el firmament negre em queia al damunt. De sobte, volia rebre una visita, que algú em sorprengués, que els fars d'un cotxe s'enflessin pel uadi i il·luminessin el camí fosc, però no va venir ningú. M'havia anat distanciant dels pocs amics que tenia, i els altres, els que anomenàvem «els nostres amics», s'havien posat de part seva. El meu amic polonès, l'Artur, actor d'una companyia de teatre ambulat, feia una gira per Europa, el meu germà i la meva germana vivien a l'altra banda de l'oceà, la mare ja era vella, ¿qui em quedava? Ningú. Tret del pare. Tot i que del pare feia vint anys que no en sabia res. Feia tant de temps que no hi pensava, en ell, que fins i tot la paraula *pare* em resultava estranya. L'expressió de la seva absència s'havia reduït a una remor de fons monòtona i ell s'havia transformat en un ens indefinit, sense rostre, llunyà, i per més que m'hi esforçava no aconseguia evocar-ne la imatge. S'havia quedat allà, a Varsòvia, i la seva absència l'havia fet tornar immortal, perquè encara el recordàvem com era llavors, als quaranta anys, i no com el vell que segur que era ara. Potser

era mort, vaig pensar tot d'una, i em vaig espantar: encara no estava preparat perquè morís. De ben segur que n'hauríem sentit a parlar si fos mort. ¿O potser no?

Una vegada el pare em digué: «No t'espantis ni tinguis mai por, la por és un parany mortal. He vist persones morir per culpa de la por». No em va venir al cap el seu rostre, però sí la seva veu: era la veu ronca d'un fumador, i pronunciava les paraules amb la feixuguesa del bevedor de vodka.

Després em va venir l'olor que feia, encara poc definida: jo era petit i ell m'agafava a coll. Vaig recordar perfectament l'aspror del seu abric de llana. M'hauria agradat mirar-lo a la cara, però no vaig gosar, potser perquè temia que els moments que componien el record s'esmicolessin.

Pel front i les temples em regalimaven gotes de suor que em feien coure els ulls. Em vaig eixugar la cara amb la samarreta i vaig tornar a mirar enrere tot buscant un moment precís: el pare era al mig de la sala, la seva gran figura ben dreta, tocant el violí. No recordava què tocava, però la melodia que produïa amb l'instrument, tan fràgil als seus braços fornits, ja contrastava fortament amb la seva aparença.

Així el vaig trobar un dels matins que em vaig llevar tard. El so del violí pujava esmorteït a través dels llistons del terra de l'habitació. Em vaig aixecar del llit i vaig córrer cap a les escales. Vaig baixar els graons d'un en un, amb compte perquè llavors era menut, més menut que el meu fill ara. La melodia del violí se sentia amb més força com més m'acostava a la planta baixa, on me'l vaig trobar, tocant amb els ulls clucs, acompanyant amb el cos els moviments de l'arquet. No l'havia vist mai tocant el violí fins aquell moment. Els dits gruixuts i matussers de les seves mans enormes es bellugaven àgilment per les quatre cordes tenses del violí i produïen una melodia clara que s'acabava amb una nota llarga i sostinguda. Després va restar en silenci, respirà fonament i obrí els ulls. En veure'm va somriure, i sense dir

un mot va deixar el violí a un costat, em va aixecar amb tots dos braços i em va asseure en una cadira. Va tornar a agafar el violí i em va col·locar l'arc a la mà. «Toca, Tadek», va dir. Primer em va guiar el braç dret, però de seguida vaig seguir tot sol mentre ell premia les cordes amb els dits de manera que, en bellugar l'arc, va sorgir una cançoneta infantil que jo coneixia. El pare era a prop meu. La pell i l'alè li feien la mateixa fortor de vodka de sempre; però per a mi, en aquella època, era senzillament l'olor del pare.

—Mira aquell xicot—va dir la mare mentre assenyalava un home que seia en una taula lluny de la nostra—, no em treu els ulls del damunt.

—De debò, mare, podria ser fill teu.

Érem plegats en un restaurant. Havia decidit fer una excepció i convidar-me a sopar per celebrar el seu aniversari.

—Podria ser—va dir mentre, insinuant, mirava l'home de cua d'ull—. ¿Com és que te'n recordes del teu pare, ara? Segurament ja fa temps que és mort.

—¿Què, ja el fas mort? Segur que ho sabríem.

—Em sorprendria que aguantés tant després de tot el que ha fumat i tot el vodka que ha begut.

—Tu també fumes.

—No tant.

—Molt bé, però ¿no creus que ho sabríem?

—¿Sí fos mort? En realitat, no n'estic segura. ¿N'has sabut res últimament? Podria haver caigut rodó en un bar qualsevol. Et dic que no em treu els ulls del damunt.

—¿Qui?

—Aquell home d'allà. T'ho acabo de dir.

Vaig girar el cap per tornar a observar el paio. Mirava contra el govern i per això semblava que no ens tragués l'ull de sobre.

—És guenyo—vaig dir—. Només t'ho sembla, que t'està mirant.

—Bestieses. T'hauria de caure la cara de vergonya de pensar així de la teva mare. Sempre he tingut èxit. Fins i tot el teu pare...—Va callar un moment, rumiant amb els ulls perduts—. Encara que fos viu, seria en una d'aquelles

residències per a veterans de guerra a Varsòvia. La teva germana ho va arreglar fa uns quants anys.

—¿Qui, l'Ola?

—L'Anka, quan el va anar a veure. I ara no te'm llancis a sobre, li vaig fer prometre que no t'ho diria. Em feia por que caiguessis en la temptació. —Va tornar a quedar-se en silenci.

—¿Quina temptació?

—Ja ho saps, la temptació d'anar-hi, i qui sap què hauria pogut passar, què t'hauria dit per fer-t'hi quedar; eres petit, no en tens gaire records dolents.

—Justament en tinc força, de dolents.

—No cridis—em va fer callar la mare mentre mirava per sobre de la meva espatlla.

—¿Un altre cop el guenyo?

—¿Saps què?—va dir posant-se dreta—, me'n vaig a la botiga. Mentrestant observa'l i veuràs com no em deixa de petja. —Vaig assentir. Ella es va allisar la faldilla i la brusa amb les mans—. Ara torno—va dir en veu alta abans de sortir del restaurant. Va començar a caminar cap a la botiga propera, movent els malucs d'un costat a l'altre. Tal com hem acordat, em miro el guenyo, que està concentrat en la sopa que el cambrer li acaba de servir.

Em va sorprendre que l'Anka hagués visitat el pare perquè li tenia una por mortal. Només calia que la mirés perquè arrenqués a plorar, per això no va arribar mai a tustar-la. Em preguntava si la meva germana gran, l'Ola, o el meu germà Robert tenien també algun contacte amb ell, però vaig concloure que no. L'Ola era tossuda com ell i no el podia veure. Al meu germà l'aporrinava contínuament, li va fotre la vida enlaire, almenys això diu ell.

Vam emigrar a Israel sense ell i els primers anys encara ens enviava cartes. «¿Saps que Polònia té la millor xarxa de trens del món?», escrivia de sobte sense cap relació amb el

que deia abans, o «Les reformes del nostre Primer Secretari Gomulka beneficien tant la revolució com el poble», i després reprenia el tema anterior com si res. La censura polonesa llegia totes les cartes que sortien cap als països occidentals, i el pare, pel que es veu, no se'n podia estar. Però la correspondència s'havia anat espaiant fins a interrompre's definitivament. I d'aleshores ençà no n'havia sabut res més.

—¿I què?—va demanar la mare.

—¿Què de què?

—¿M'ha mirat o no?

—No t'ha tret els ulls del damunt.

—Ja t'ho deia—va respondre contenta. Es va asseure i va encendre un cigarret per fer-se veure.

—¿I per cert, quants anys fas?

—Vint-i-quatre—va contestar—. Quina pregunta més estúpida, especialment ara...—Va tornar a mirar el paio i va sospirar—. El temps passa volant. Ahir, fa exactament trenta anys, tenia la teva edat.

—Seixanta-sis està molt bé; és un palíndrom.

—No m'atabalis amb la teva xerrameca. Guarda-te-la per a la propera noia que vulguis impressionar. Seixanta-sis és mala cosa. Si ho vols, ens canviem. Si per cas, tu faràs vida de jubilat i jo tindrè tota la vida davant meu.

Vaig somriure mentre examinava les arrugues que solcaven el rostre bell de la mare.

—¿No ha donat senyals de vida, tots aquests anys?—de-mano.

—¿Qui, el teu pare? ¿Altre cop amb el teu pare? ¿Per què hauria d'haver donat senyals de vida? Estava enrabiada amb mi. Se suposava que vindria a trobar-nos més endavant, però em vaig assegurar que no l'hi permetessin. A tu et vaig dir que qui no volia venir era ell. Només m'hauria faltat haver d'aguantar-lo també aquí, ja n'havia tingut prou. Així que em vaig preocupar d'arranjar un document. Les

teves germanes també el van signar. Crec que no m'ho ha perdonat mai, encara que només fos per principi. La veritat era que no volia venir. Potser ho hauria fet només per ensorrar-ho tot i desaparèixer, la seva especialitat. ¿Què hauria fet aquí sense vodka, sense els seus amics alcohòlics i les baralles de borratxos? ¿Què hauria fet enmig de tots aquests jueus? Aquí no beu ningú, aquí no hi ha la violència dels polonesos que no són jueus. ¿Tu has vist que aquí la gent es trenqui la cara perquè sí, a la nit, al mig del carrer? En un tres i no res hauria anat a parar a la garjola.

Encara recordava el dia que vam abandonar Polònia. Tenia dotze anys. El pare ens va acompanyar a l'estació, traïent les nostres bosses i maletes. S'acomiadà de la mare, de les meves germanes, del meu germà i, finalment, també de mi. Em va fer una abraçada forta, però immediatament ens va apressar perquè pugéssim al tren, mirant impacient el rellotge. Llavors el vaig sorprendre amb una expressió divertida a la cara. Plantat davant seu, me'l vaig quedar mirant. «Potser estàs content que marxem, però al final et posaràs trist», li vaig dir. El pare em mirà sense dir res. Em va girar l'esquena i se'n va anar a xerrar amb el revisor.

Un cop a casa vaig seure al pati. Un vespre càlid queia sobre les muntanyes. L'aire era sec i els sons que arribaven des del barri al fons del uadi trencaven la calma nocturna. No només se sentien els motors dels vehicles que passaven, sinó també les veus de la gent, el soroll de plats i coberts, la música suau del cafè de baix. Pel damunt de tot se sentien el cant dels grills als vessants de les muntanyes, l'udol dels xacals a la llunyania, i del gran garrofer arribava com cada nit l'esgarip insistent d'un vell duc.

La primera nit que la meva dona i jo vam passar aquí, asseguts al pati, vaig recordar els sorolls nocturns del poble

polonès, els sons que havien acompanyat la meva primera infantesa, abans que els pulmons se m'omplissin del sutge i la brutícia de la ciutat. Sèiem a la tanca de pedra contemplant el paisatge nocturn amb una ampolla de vi entremig de tots dos. Com que no teníem tirabuixó, l'havia obert empenyent el tap endins, i com que tampoc no teníem copes, bevíem a galet. Era una altra època, curulla d'esperança. A la casa només hi havia una taula, dues cadires i un matalàs de matrimoni. El pati era ple d'herbotes. Vaig parlar-li de la casa de senyors on havíem viscut a Polònia, inclosa l'àvia paterna, que havia vingut del poble per ajudar la mare. Li vaig explicar que havia passat els primers anys de la meva vida com en un somni en aquella casa de dues plantes a la vora del riu, no gaire lluny de la gran casa de pagès on treballava la mare.

—¿Ja no existia el comunisme?—va demanar la meva dona, sorpresa.

—Per això mateix! El propietari ja no hi vivia, a la casa, segur que la policia secreta l'havia fotut a la garjola o li devien clavar un tret al cap. Aleshores van nacionalitzar la terra i van establir-hi una explotació agrícola estatal. Una mena de *kolkhoz* soviètic. A Polònia se'n deia PGR.

—Dóna'm un cigarret—digué la meva dona.

L'hi vaig donar. Tot mirant l'horitzó, va fer una glop de l'ampolla, i jo vaig aprofitar el moment per admirar el seu perfil.

—Se suposava que tothom havia de treballar la terra de l'estat i tenir cura del bestiar de la República Popular Polonesa, però a la pràctica cadascú es cuidava sobretot de la seva parcel·la privada. Nosaltres també en teníem una de petita. Vam plantar-hi cols i patates, i hi criàvem gallines. Quan l'àvia va venir amb nosaltres va mirar de tenir també una vaca. Li vam dir *Erika* i l'àvia la tractava amb consideració perquè ens donava molta llet. —I mentre em girava

cap al pati fosc vaig afegir—: Aquí també podríem plantar verdures i criar gallines.

—Sí que podríem, però primer hi ha coses més importants a fer. No hi ha res, aquí, tindrem feina. Faré una llista.

Quan es disposava a posar-se dreta, li vaig posar una mà a la cuixa.

—Això pot esperar. ¿Que no estem bé tots dos sols?

La meva dona va riure, va treure del mig l'ampolla que ens separava i se'm va arraulir. Llavors jo no sabia quanta veritat hi havia en la frase que acabava de pronunciar. No sabia que com més s'aniria omplint la casa de cadires, llits, taules, armaris, sofàs, butaques, plats, gots, coberts, tirabuixons, productes de neteja, llaunes de conserva, vestits, sabates, tovalloles, roba de llit, quadres, llibres, discos, àlbums de fotos i joguines, més ofegats ens sentiríem sota el seu pes. Aquella nit vam treure el matalàs a fora i el vam col·locar sobre les herbotes. Vam cardar-hi tranquil·lament, amb paciència, sense cap pressa. Després vam descansar una mica i hi vam tornar, diverses vegades. I tot i que ens endormiscàvem, ens anàvem despertant per les abraçades que els nostres cossos decidien fer-se pel seu compte, fins a caure en un son profund. Van ser unes nits tranquil·les, fins i tot els malsons em van concedir una treva. Al matí ens despertàvem amb el sol, arrossegàvem el matalàs cap a la sala buida i seguíem dormint en la frescor que les gruixudes parets de la casa, llavors tota nostra, conservaven.